

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้น เพื่อให้ทราบถึงขนาดพื้นที่ใช้สอยภายในที่อยู่อาศัย และสภาพฐานะทางการเงิน ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนศิริอามาตย์ เพื่อนำมาจัดทำขนาดมาตรฐานที่เล็กที่สุด เพื่อใช้ในการออกแบบที่อยู่อาศัย ที่เหมาะสมและสามารถสนองความต้องการพื้นฐานทางด้านกายภาพได้ โดยอยู่ภายใต้ข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของคนในชุมชนเอง

ในการเก็บข้อมูลสำรวจได้ใช้ (1) การสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม และ (2) การสังเกตการณ์ บันทึกภาพ และ Sketch รูปแบบ ทำความเข้าใจวิธีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนโดยมีขั้นตอนการวิจัยที่ต่อเนื่องกัน ดังนี้

3.1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น การกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

เป็นการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนศิริอามาตย์ ซึ่งได้จากข้อมูลที่ทางกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยกรุงเทพมหานครเป็นผู้เก็บรวบรวมไว้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวประกอบด้วยรายละเอียดด้านต่างๆของชุมชน ได้แก่

- ที่ตั้งของชุมชน
- เหตุผลในการย้ายชุมชน
- เจ้าของที่ดินที่ชุมชนตั้งอยู่
- การวางผังอาคารในชุมชน
- จำนวนหลังคาเรือนในชุมชน
- จำนวนประชากรในชุมชนทั้งหมด
- รายได้ต่อหลังคาเรือน โดยประมาณ

3.1.1. ศึกษาทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดขนาดของที่อยู่อาศัย โดยอาศัยข้อมูลจาก บทความ , สิ่งพิมพ์รวมถึงงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการดำเนินการวิจัย

3.1.2. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

3.1.2.1. เพื่อศึกษาหาขนาดที่เล็กที่สุดของพื้นที่แต่ละส่วนในที่อยู่อาศัย สอดคล้องกับข้อจำกัดและความต้องการพื้นฐานของผู้อยู่อาศัยในชุมชน โดยอาศัยหลักการในการมีส่วนร่วมของชุมชน

- 3.1.2.2. เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบที่อยู่อาศัยที่เป็นหน่วยเริ่มต้นที่เล็กที่สุด และสามารถต่อเติมได้ในอนาคต โดยมีความสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของชุมชน ภายใต้ข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของคนในชุมชน

3.1.3. การกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษา

การกำหนดประเด็นในการศึกษาจะอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยในงานวิจัยนี้ได้แบ่งประเด็นในการศึกษาออกเป็นดังนี้

3.1.3.1. สภาพปัจจุบันของประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชน

- สภาพทางด้านสังคม
- สภาพทางด้านเศรษฐกิจ

3.1.3.2. สภาพปัจจุบันของที่อาศัยอยู่ในชุมชน

- สภาพทางกายภาพ
- พฤติกรรมในการใช้พื้นที่ในส่วนต่างๆ

3.1.3.3. อะไรเป็นส่วนประกอบพื้นฐานของที่อยู่อาศัยสำหรับคนในชุมชน

3.1.3.4. ขนาดเท่าใดที่สามารถตอบสนองความพึงพอใจของคนในชุมชน ภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ

- ความพึงพอใจในขนาดของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน
- ระยะเวลาในการอยู่อาศัยมา

3.1.3.5. ความสัมพันธ์ของปัจจัยกับขนาดพื้นที่ส่วนต่างๆในที่อยู่อาศัย

3.1.3.6. ความสามารถในการจ่ายเพื่อที่อยู่อาศัยในอนาคต

3.1.4. การกำหนดขอบเขตในการวิจัย

ในงานวิจัยครั้งนี้จะใช้จำนวนหลังคาเรือนทั้งหมดในชุมชนศิริอำมาตย์เป็นประชากรที่ใช้ในการศึกษาโดยหลังคาเรือนที่อยู่อาศัยในชุมชน ศิริอำมาตย์ จะสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ โดยแบ่งตามการถือครองที่อยู่อาศัยคือ หลังคาเรือนที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยเอง และ หลังคาเรือนที่เป็นผู้เช่าที่อยู่อาศัย

โดยการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะข้อมูลกายภาพทางด้านส่วนประกอบหลักและขนาดพื้นที่ที่ใช้สอยในส่วนต่างๆของที่อยู่อาศัย และปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดขนาดของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมแก่ผู้มีรายได้น้อยในชุมชนใหม่บางแวก ซึ่งอาศัยหลักการการมีส่วนร่วมในการรับรู้และตัดสินใจของคนในชุมชนเอง โดยจะศึกษาเฉพาะปัจจัยทางด้าน กายภาพ และพฤติกรรมในการอยู่อาศัย สังคม เศรษฐกิจ รวมถึงความพึงพอใจของผู้อยู่อาศัย ที่มีผลต่อขนาดของส่วนต่างๆ ในที่อยู่อาศัย

3.2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

3.2.1. การเลือกประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประชากรที่จะทำการศึกษาคือหลังคาเรือนทั้งหมดในชุมชนศิริอำมาตย์ซึ่งชุมชนศิริอำมาตย์เป็น 1 ใน 4 ชุมชนที่ประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ที่ต้องการย้ายไปอยู่ในชุมชนใหม่บางแวก โดยการเลือกประชากรที่ใช้ในการศึกษา จะดูจากความสามารถในการจ่ายที่น้อยที่สุดของคนในชุมชน ซึ่งมองจากรายได้เฉลี่ยต่อคน และค่าเช่าใช้ในการรื้อย้าย ของคนในชุมชนทั้ง 4 ชุมชนที่ร้องการย้ายไปอยู่ในชุมชนใหม่บางแวก เป็นหลัก

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความสามารถในการจ่ายของชุมชนทั้ง 4 ที่จะย้ายไปอยู่ที่ชุมชนใหม่บางแวก

ลำดับความสามารถในการจ่าย	ชุมชนที่จะย้ายไปอยู่ในชุมชนบางแวก	จำนวนครัวเรือนในชุมชน	ค่าเช่าที่ได้รับ (บาท)	รายได้เฉลี่ยต่อคน (บาท)
1	ชุมชนศิริอำมาตย์	43	10,000	2,700
2	ชุมชนสี่พระยา	54	10,000	3,200
3	ชุมชนบ้านปูน	81	1-3 แสน	2,300
4	ชุมชนวัดอมร	13	1-3 แสน	2,700

ที่มา

- จำนวนประชากรของชุมชนต่างๆ ได้จาก ผลการสำรวจของทาง กองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยของ กทม.
- รายได้ของประชากรของชุมชนต่างๆ ได้จาก ผลการสำรวจของทาง กองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยของ กทม
- อัตราค่าเช่าเช่าในการลื้อถอน ได้จาก ระเบียบนโยบายของทาง กทม.

3.2.2. จำนวนที่ใช้ เนื่องจากจำนวนของหลังคาเรือนในชุมชนศิริอำมาตย์ มีจำนวนไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงจะขอศึกษาทั้งหมด ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 36 หลังคาเรือน

3.3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในการศึกษา เพื่อหาข้อเท็จจริงของสภาพที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของชุมชนศิริอำมาตย์ โดยในการทำการวิจัยต้องอาศัยเครื่องมือในการศึกษาวิจัยซึ่งได้มีขั้นตอนในการจัดทำดังนี้

3.3.1. ประเภทและขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัย

3.3.1.1. ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเภทคือ

- แบบสัมภาษณ์
- แบบสังเกตการณ์

3.3.1.2. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ก. กำหนดตัวแปรที่ต้องการศึกษา ซึ่งได้จากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากข้อมูลที่เป็นเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ ผลจากการศึกษาสามารถจำแนกตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาออกเป็น 4 ตัวแปรหลักคือ

- ทางด้านกายภาพ
- ด้านเศรษฐกิจ
- ทางด้านสังคม
- ความต้องการทางด้านจิตวิทยา

ข. สร้างตารางโครงสร้างผังการเก็บข้อมูลตามสิ่งที่ต้องการทราบที่กำหนดไว้

ตารางที่ 2 ตารางโครงสร้างผังการเก็บข้อมูล

หมวดตัวแปร	สิ่งที่ต้องการทราบ	เครื่องมือที่ใช้	ผู้ตอบ
สังคม	ภูมิหลังทางด้านจำนวนและอาชีพ ของผู้อยู่อาศัย	- แบบสัมภาษณ์	ผู้อยู่อาศัย ในชุมชน
เศรษฐกิจ	รายรับ-รายจ่าย	- แบบสัมภาษณ์	ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัว แต่ละหลังคาเรือน
กายภาพ	<p>ความเป็นมาของที่อยู่อาศัย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขั้นตอนในการพัฒนา - ระยะเวลาที่อยู่อาศัยมา - สภาพในการถือครอง <p>กิจกรรมที่เกิดในที่อยู่อาศัยนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประเภทกิจกรรม - ความถี่ในการใช้ - จำนวนผู้ใช้ - ช่วงเวลาที่ใช้ <p>ขนาดของพื้นที่ส่วนต่างๆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - แบบสัมภาษณ์ - สังเกตการ - วัดขนาด 	<p>ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัว แต่ละหลังคาเรือน</p> <p>ที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน</p> <p>พื้นที่ส่วนต่างๆในที่อยู่อาศัย</p>
ความต้องการทางด้านจิตวิทยา	ความพึงพอใจในการใช้พื้นที่ส่วนต่างๆ และความคิดเห็น	- แบบสัมภาษณ์	ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวแต่ละหลังคาเรือน

ค. จัดพิมพ์เครื่องมือเพื่อนำไปทดลองใช้

แต่ต้องมีการตัดคำตอบที่ไว้ให้เลือกบางข้อที่ไม่มีความจำเป็นออกและปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์มากขึ้น

- 3.3.1.4. หลังจากการทดลองใช้แล้ว นำเอาเครื่องมือที่ได้มีการแก้ไขและปรับปรุงแล้ว มาจัดพิมพ์ และทำสำเนา เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดต่อไป

3.4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.4.1. การแนะนำตัวและบอกถึงวัตถุประสงค์ในการศึกษา โดยการเข้าไปในชุมชนและพบกับหัวหน้าของชุมชน เพื่อบอกถึงเหตุผลที่เข้ามาทำการศึกษาครั้งนี้ และขอความร่วมมือให้หัวหน้าชุมชนช่วย บอกให้คนในชุมชนให้ความร่วมมือด้วย

3.4.2. สร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคนในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การเข้าไปพูดคุย กับคนในชุมชน ที่ร้านค้าภายในชุมชนที่เป็นที่นั่งเล่นของคนในชุมชนในเวลากลางวัน โดยเข้าไปในชุมชนสัปดาห์ 2-3 ครั้ง

3.4.3. การเข้าไปเก็บข้อมูลตามหลังคาเรือนต่างๆ ในการเข้าไปเก็บข้อมูลได้ใช้เครื่องมือที่เตรียมมา และวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

3.4.3.1. แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นคำถามด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเรือนที่ทำการศึกษา รวมทั้งข้อคิดเห็น ทศนคติ แบบสัมภาษณ์นี้จะใช้สำหรับสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัวของครัวเรือนนั้นๆ

3.4.3.2. แบบสังเกตการณ์ ผู้วิจัยจะเตรียม Checklist สำหรับบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยและพฤติกรรมการใช้สอยที่อยู่อาศัย การรวบรวมข้อมูลในขั้นนี้จะอาศัยแบบฟอร์ม การวัดขนาดและบันทึกข้อมูล รวมถึงการถ่ายภาพ เพื่อเป็นการเก็บรายละเอียด

3.4.3.3. การรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่ศึกษาใช้การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ซึ่งผู้วิจัยมีหน้าที่พูดคุยซักถามและบันทึกคำตอบ รวมถึงบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย และห้องพัก ตลอดจนพฤติกรรมการใช้สอยที่อยู่อาศัยของผู้ที่อยู่อาศัย รวมทั้งรวบรวมข้อมูลทางกายภาพที่สามารถสังเกตเห็นได้ใน Checklist ที่เตรียมไว้

3.5. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากมีการรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยอาศัยเครื่องมือ จากแบบสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ของประชากรในชุมชนศิริอำมาตย์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

3.5.1. การเตรียมข้อมูล นำข้อมูลพื้นฐานที่ได้มานำเสนอให้อยู่ในรูปของตารางและถึง ความดีและออกมาในรูปร้อยละ ค่าความดี จัดกลุ่มข้อมูล รวมทั้งเป็นการบรรยายออกมาเป็นในเชิงคุณภาพ

3.5.2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบ

3.5.2.1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาทั่วไป โดยการบรรยายสภาพของตัวแปรต่างๆ

3.5.2.2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยอาศัยค่าทางสถิติทั่วไป

- อธิบายข้อเท็จจริงจากค่าความดี ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย
- วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ที่มีผลต่อขนาดที่อยู่อาศัย
- เปรียบเทียบค่าของตัวแปร
- ดูความสัมพันธ์ของตัวแปร
- อธิบายความเป็นเหตุเป็นผล

3.5.2.3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบในด้านพฤติกรรมของการใช้งานในพื้นที่ส่วนต่างๆ โดย แบ่งออกเป็น

- พื้นที่ใดเป็นส่วนประกอบหลังของที่อยู่อาศัย
- ขนาดของพื้นที่ส่วนต่างๆ
- พื้นที่ใดในที่อยู่อาศัยมีการใช้พื้นที่ร่วมกันมากที่สุด
- พื้นที่ใดที่มีความจำเป็นน้อยดูจากความถี่ในการใช้งาน อันเนื่องมาจากมีการ ดำเนินชีวิตของคนเปลี่ยนไป
- พื้นที่ใดที่สามารถใช้ร่วมกับผู้อื่นได้

3.6. สรุปผลและเสนอแนะ เป็นการสรุปขั้นตอนต่างๆในการทำงานวิจัยครั้งนี้ และสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยแยกเป็นประเด็นต่างๆ รวมทั้งอภิปรายผลและเสนอแนะ รูปแบบของ หน่วยเริ่มต้นที่เล็กที่สุดที่คนในชุมชนสามารถยอมรับได้โดยอยู่ภายใต้ของจำกัดทางด้าน เศรษฐกิจของคนในชุมชนเอง

3.6.1. สรุปขั้นตอนต่างๆในการทำงานวิจัยครั้งนี้

3.6.1.1. ความเป็นมาของหัวข้อการวิจัย

3.6.1.2. วิธีการในการศึกษา

3.6.2. สรุปผลในการศึกษา

- 3.6.2.1. เสนอรูปแบบของหน่วยเริ่มต้นที่เล็กที่สุดเพื่อใช้ในการออกแบบที่อยู่อาศัยที่ได้จากการวิเคราะห์ ขนาดและลักษณะการอยู่อาศัยเดิมรวมทั้งสภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือนทั้งหมด แก่คนในชุมชนศิริอำมาตย์
- 3.6.2.2. เปรียบเทียบ ส่วนประกอบและขนาดของส่วนต่างๆในหน่วยเริ่มต้นที่ได้เสนอ รวมทั้งได้เปรียบเทียบอัตราในการผ่อนชำระต่อเดือนในการก่อสร้างหน่วยเริ่มต้นที่เล็กที่สุดที่สามารถต่อเติมได้ในอนาคตที่เหมาะสมแก่คนในชุมชนศิริอำมาตย์
- 3.6.2.3. เสนอรูปแบบของที่อยู่อาศัยที่สามารถต่อเติมได้ในอนาคต ที่มีขนาดเล็กที่สุด ซึ่งคนในชุมชนยอมรับได้ โดยอาศัยขบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

3.6.3. เสนอแนะ

- 3.6.3.1. เสนอข้อควรคำนึงในการดำเนินการรื้อย้ายชุมชนและการดำเนินการจัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ แก่คนในชุมชนศิริอำมาตย์
- 3.6.3.2. เสนอหัวข้อในการวิจัยที่น่าจะมีความศึกษาต่อจากส่วนนี้

